

דיא רעדאקציע
אינד ארמיניסמארציאן
בעפינדעט ווי
Schiffmannsgasse 6, Budapest.
וואהן אויך דיא פרענומעראציאנס
בעלדער צו ענדערן זינד.
אינזעראטע
ווערדען בילליגסט בערעכענט.

נייע יידישע צייטונג

דיא
"נייע יידישע צייטונג"
עשיינט יעדען
מאנטיאג
אונד דאָנערסטאג.
פרענומעראציאנס-פרייזען:
נאנטערדיג 7 סל. — ק.
האלבערדיג 3 " 50
פערטעליכערדיג 1 " 75

שנת תרמ"ג לפ"ק

Budapest, Freitag 22. Juni 1883.

ב"ה בודאפעסט יו סיון.

דיא נעכטסטען ניכט פאלש צייגען דירפע? וואָרויף
דאס ליעבע קינד מיט יא אנטוואַרטעט, אונד דאס
זיינע אויסזאגע גאנץ וואהר זיין. אויך נאכדעם פֿער-
טדירדיגער דיר פֿרעמדמאן איהן דאריבער האט בע-
לדערען לאסען, דאס איהם ניכטם געשעהען קאָן-
נע, וועגן ער דיא וואהרהייט זאגט, אונד נאכדעם
פֿערטדירדיגער אַטוואַש איהם ערקלערט, דאס ער
נאך דער פֿעהאנדלונג ניכט מעהר צום קאסטעלאן
הענטער צוריקגעהען מיסע, זאָנדרן פֿרויא זיין,
בלייבט ער דאכויא, דיא וואהרהייט אויסגעזאגט צו
האבען.

אַטוואַש שמעלט דאס אנוועקן מאַרין מאַע
זיינע אויסזאגע אויך אין ווערדען הערזאנען, דא ער
זעלבע זאָ גוט איינשטודירט האט, וואָריבער דער
פֿרעזידענט אין צאָרן גערעטה, אונד גראַסער לערס
אונטער דען צוואַרעטען ענטשעט, זאָנדרן וועלכע מיט
דער דראַהונג, דאס דער זאאל געוויסט ווערדען,
צור הוהע געוועזען ווערדען.

נאָך וואָרדעט מאַרין שאַרף מיט דען אנגע-
קלאַנטען וואָללענער, בוקסבוים אונד בריון קאַנפֿראַנ-
סירט, דאס הייסט גענעאליבערעשטעללעט, אום זי-
נע אויסזאגע איהנען אינס געזיכט צו זאָנען, דער
פֿרעזע זינגע קאַנטע אבער זיינע אויגען ניכט איי-
לעבען, אַבער צו ער מערמאלס דאצו אויפגעפֿאַר-
דערט וואָרדען וואָר, ער מוסטע מאַנכעס האַרשע
וואָרט, וויא שורקע, לינגער, אבערזיכטעטער הונד,
לופטענקערל אנהאַרען; דא דיא אנטעקלאַנטען אי-
בער דיא אונטערהאַרשע פֿרעכדייט דעס אינגער-
טהענען זאָהנעס ערבוואַט וואָרען, יא, בוקסבוים פֿרע-
איהם זאָנאר אינס געזיכט. דיעוער בן סורה ומהי
וואָר זאָנאר זאָ גיערערטרעכטיג גענען זיינען פֿאַ-
טער אויסצוזאָנען, אבוואַהל מאַן איהם זאָנטען, ער
ברויכע גענען זיינע עלטערן ניכטס אויסצוזאָנען,
אונד אלס זיך זיין פֿאַטער עמפֿאַרט ערהאַב, אום
אַן איהן דאס וואָרט צו ריכטען, פֿאַן דעס קערקער-
מיססער אויף זיינען זיין גיערערטרעכטיג וואָרדען,
זא שרע זיעוער בן סורה ומהי דעס פֿאַטער האָה-
ניש צו, זיינען זיין ניכט רוהיג ביזט, זאָ וואָר מאַן
דיך אין דען קאַטער איינשפֿערדען.

דער פֿרעזידענט שלאַס דיא זיטונג דעס
ערסטען פֿעהאנדלונגסמאַנעס.
דער איינדרוק, דען דיעוער אויף אינס מאַכ-
טע, איזט אין ווערלויבער, פֿאַסט עקעלהאַפֿטער;
אין קינד, דאס איינע לינגערהייט אויסזאגע גענען
זיינע גלויבענדיגענאַסען אונד גענען זיינע עלטערן
מאכט, אונד זי אַז הערזאכט, וויא אין שלעך דער
פֿעל געבליעלעט האט, זיינע לעקצאָן איי-
זאנט בעפֿאַר דער לעדער נאך דיא פֿראַגע ניכט
רעכט אויסגעשראַכען האט; איינע פֿעהאנדלונג
פֿאַן צוואַרעטען דיא זאָ אנטרעסטיש אינאנשטענ-
דיג איזט, דאס דיא קיינע אַרדונג האלט, דען אונ-
טעראַהענען בענגעל בייפֿאַל צאללט, אונד דען
פֿערטדירדיגערן (לעוועלע), הערזאכט מיט איהנען!
צווישן; אין פֿרעזידענט דער דען אינערזוכונג-
ריכטער באַרן, דיווען מאַהרען וויסוואשען וויכל
אונד דער דיא אונטענעלמעסיקייטען דער אונ-
טערזוכונג גענען דען גערעכטען שמאַסאטאנאולט
פֿערטדירדיגט; פֿאַר אללעס אבער דיא אונטערעכטע
ענטפֿערעדיג אונד צוריקהאלטונג איינעם אכריכט-
זיינען פֿעהאנדלונג, אונד דיא, פֿאַסאניענע אכריכט-
מונג' דעס זעלבען צום ערקעיינע אום איינען ריסי-
עללען מאָרד צו מאַכען — דאס איזט וואס איינען
טרויריגען שאַמטען ווירטט אויף דיא אַנעדן גענוג
בעשולדיגטע גערעכטבאַהקייט אונטאַרנס!
אויך איינער האַלב דעס געריכטסזאאלעס רוהט
דיא פֿערליימדונג נאָך ניכט, אונד עס ווערדען דיא

מאלס אונטערבראַכען, כרינגט דאָך פֿאַלגענדען
זאָרן הערפֿאַר; דיא געוויסען צו זאָנען, דאס איך
צופֿרעדען וואָר, דאס מיין זאָרן הער בלייבע-
אויך האבע נור דארום ניכט וואָללען, דאס ער נאך
פֿעסט געהען, ווייל איך מיך פֿאַר דעם פֿירשטעטע,
וואס הער מיט איהם געשאה; דאס מאַן איהן פֿער-
לייטען ווערדען, ווייל אויך הער זיך זאָלבע געפֿונ-
דען האבען דיא איינען פֿער ריקט ען
יונגען צו זאָלך אַרונד ער לינגע
פֿער לייעט האַב ען, (לערס אום צו
האַרע-רויס).

פֿרעזידענט: וויא אלט ביזטו הא? — מאַרין:
איך ווערדע אום 11 יולי 14 יאהרע אלט. — פֿרעזי-
דענט: ביזטו הא דער זאָרן דעס יאָנעף שאַרף?
קאַנטעט דאָ לעזען אונד שרייבען? — מאַרין: יא,
— דער פֿרעזידענט זאגט איהם דאס ער גענען פֿאַ-
טער אונד מוסטער ניכטס אויסצוזאָנען בריווע, מאַ-
היין שאַרף זאגט אויף בעפֿראַגען אים, דאס ער
אנפֿאַנגט ערקלערט האבען, פֿאַן ניכטס צו וויסען,
דא איהם אבער דער זוכערדייטסקאָמיסער רעשטען
זאָנטען, ער זאָללע אללעס שאָן אויסזאָנען, דא ער
זאָנטעט ער זיין אים געפֿענען געזיכט
בעהאלטען ווערדען, זאָ האבע ער
פֿרויאליג געשאַנדען, אונד פֿאַלגענדעס אויסגע-
זאגט:

אום יאהרע 1882, אלס דיא יודען אין עסלאַר
זיך פֿעהאנדעלטען, אינד אויך פֿרעמדע דיא וואָרען,
זאָ דיא שעכטער פֿאַן מ. לאַק אונד פֿאַן סענגראַט,
בעגאנן דער גאַטעסדיינענט אום האַלב 9 אוהר
אונד דיערטע ביז 11 אוהר, דאן גינגען אללע וועגן,
דיא שעכטער אבער בלייבען, אום וויא זאָ זאָנטען,
אין דער סינאגאגע צו בעטען, איך גינג אין דאס
היין מינעס פֿאַטערס, שפֿעטער קאם אין יודשער
בעטלער דאָהן, אונד פֿירטע דיא פֿאַן מינגען פֿאַ-
טער הערזאכטענע ענטער אין דיא סינאגאגע,
אום עטוואס הערויסצוהאַלען, נאך איינער פֿיערעל-
שטונדע האַרשע איך האָרט אין היקענעשרויא,
ליעף צור סהרע, קאַנטעט זיא אבער ניכט אַפֿשען
אונד שרעט זיך דאס שוויסעלרד, אין זאָה,
וויא דער סאַרצואַלער אונד סענגראַטער שעכטער
דיא עסטער צור ערדע גיערערדיקטען, אונד שא-
לאַסאן שוואַרץ איהר דען האַלד דורכשינטט, אונד
דאס בלוט אין איינעם ארדענען געפֿעטע איפֿפֿונג,
דאן גינגען איהרער פֿיער אין דען סעספע, ווייס-
שטיין, לוסטיג, זינגער אונד בריון, דאן גינג איך פֿאַן
דער סעספעלטהור וועגן, איך וואוסטע ניכט וואָהן
זיא דען שליסעל פֿראַשען, פֿאַנד איהן אבער אים
פֿענסטער דער פֿעהאללע, אונד שלאַס דיא איינע-
רע סהרע אב, וואָהן זיא דיא לייכע געטהאן הא-
בען ווייס איך ניכט, איך רענקע, דאס זיא זיא הויך
דאס פֿענסטער דער סינאגאגע היינטעסמאַרען, אין
דאס שמרָה פֿערשעקט, אונד שפֿעטע אין דיא
טהיים געוואַרען האבען.

דער פֿאַטער יאָנעף שאַרף פֿראַנט: האסטו דא
דאס גיערעטע שרייבען מיין זאָרן? (בעווענונג).
פֿרעזידענט: שוויגען זיין.
יאָנעף שאַרף: איך קאַנן ניכט שוויגען, וועגן
מיין זאָרן מיך אומבריינגען וויכל.
פֿרעזידענט: איהר זאָרן האט זיא מיט קיינעם
וואַרטע אנטעקלאַנט.
יאָנעף שאַרף: איך איך בין דאָרט, וואָ דיא
אנדערע זינד; איך פֿאַרדערע, דאס דיעוער פֿרעכע
קאַנאָע זאָנע, ווער איהם דיא ליגע איינשטודירט
האט?
פֿרעזידענט: בעפֿראַנט מאַרין, אָב ער דיא 10
געכאַטע קעננע אונד אלוואַ וויסעט, דאס מאַן גענען

דער מיסא-עסלאַרער פֿראַגעס.

(פֿאַן אונטערעס בעריכטערשטאַטער)
(פֿאַרשטעצונג דעס 1-טען פֿעהאנדלונגסמאַנעס.)

פֿרעזידענט: 19 יולי
עס פֿאַלגטע דאס פֿעהאַר דעס הערמאַן
וואָללען ער, 37 יאהרע אלט, פֿעהאנדלעטעט.
פֿאַטער פֿאַן קינדערן, דער נאך עסלאַר געקאָמ-
מען וואָר, אום צו בעטעלען, דא ער אים אונד
קרענקליך איזט, ער זאָלל דיא עסטער אין דיא סי-
נאגאגע געפֿירט האבען, וואס ער אבער דאמיט
אלס אינוואהר בעווענונג, דא ער אין גענעלך אונ-
טעראַנטער אין עסלאַר זאָ עטוואס צו טהון אלס
אונטערהאַרשע ערקלערטע, אלס ער הויך דען אונטער-
זוכונגסריכטער פֿעהאַרט וואָרדען, דא זאָנטע איהם
דיעוער, מאַרין שאַרף ווערדען עס
איהם אַרונד געזיכט זאָנען, וואס
דיעוער אבער ניכט געטהאן
האט.

יעצט זאָנטע מאַרין שאַרף אים, דאס איהם
דער אונטערזוכונגסריכטער געזאגט האבען, ער זאָלל
ערסט דאן רעדען, וואָן ער איהם הייסען ווערדען,
(הם, הם, הם)

עס קאַנטעט דאן בוקסבוים אן דיא רייע
דער אים גייסאנדען אין נאליצען, געכאַרען, 27
יאהרע אלט איזט, לעדערע אבער קיין שעכטער
איזט, אונד אום יאָ פֿאַרבעטערשטעללע צו ער-
האַלטען, נאך עסלאַר געקאַממען וואָר, גענען דיא
בעשולדיגונג, ביא דעס מאַרדע מיטערהאַלען צו
האבען, זאָנטע ער, דער מענטש, דער דיעועס אויף
מיך אויסגעזאגט האט, איזט אין לינגערשטער שור-
קע, ער בלייבט ביים גיינגען.

נאָ וואָר לעבל בריון פֿעהאַרט, ער איזט 29
יאהרע אלט, וואָר שעכטער אין סענגראַט אונד
אונד וואָללעט זיך אין עסלאַר וועהלען לאַסען, וואָ
ער ביא טויב וואָהנעט, בעזענליך דער מאַרד-אנ-
קלאַנע ניכט ער אין דאס דיעועלע אויטאגליך זיין,
דער שעכטער מיט אין זעהר פֿאַטער מאַן זיין,
זאָנטע ווירד ער ניכט אויסגעזאָנטען, ער האט פֿאַן
דעס מאַרדע נאָר קיינע קעננעט, אונד קאַנן אום
זאָ וועניגער טהייל געקאַמען האבען.

דער 14 יעהדיגע מאַרין שאַרף
וויירד דאן פֿאַרנעפֿהרט, אונטער דען צוואַרעטען
ענטשעטה איינע בעווענונג, דער זינגע האט עט-
וואס באַזאַראַטיגעט, טיקישעס אים געזיכטע, דער
פֿערטדירדיגער אַטוואַש פֿערילאַנט דיא ענטפֿערונג
דער אנוועזענדען צייגען וועהרענד דעס פֿעהאַרט
דעס מאַרזיבענעס, אויך שטעטע ער געריכטליך זי-
בעשטימטען, וואָ דער זינגע זיך זייט 18 מאַנאטען
אויפֿעהאלטען, אונד וואס עס געוועטליך צו בע-
דייטען האבען, דאס ער אונטער אויפֿזיכט איינער
פֿעהאנדלונגסבעהאַרדע געהאַלטען וואָרדען, ער
לענט אויך דאס אום 22-טען סעפטעמבער 1882 מיט
יאָנעף שאַרף אויפֿגעקאַמענע פֿאַטאַקאַל פֿאַר
אין וועלכעס דער פֿאַטער פֿערילאַנט האט, דאס זיין
זאָרן דעס גאַטעסדיינענטע אום, יום ספורי ביי-
וואָהנען אונד ניכט מערד אים קאַמפֿאַסאטרויען,
זאָנדרען ביא זיינען אנטפֿרוואַנגען בלייבען זאָלל,
דעם בערעכטיגטען ווילען דעס פֿאַטערס ענטשענען,
וואָרדען יעדאך דער קנאבע גענען דאס געזעץ אונ-
טער פֿרעמדער בעהאנדלונג געהאַלטען.

דער פֿרעזידענט ערוועדערט, דאס אויך איינע
אנדערע ערקלערונג דעס יאָנעף שאַרף פֿאַרליענט
נאך וועלכער ער פֿערילאַנט, דאס זיין זאָרן אים קאָ-
מיטאטע הייזע פֿערבלייבען.
יאָנעף שאַרף, אַבער וואָר פֿאַן פֿרעזידענטען סהר

אינוועראמע

עמטערשישע אלע
עסענצען, אעמטערס אונד קאלערס
צור ערשיינונג
פאן אללען ניסטיגען געטרענקען
וויי
ליגערע רום, שליוואויץ טרעבער
אויף קאלמעס וועגע אהגע אפפארמע,
עמפפיהלעס דא פאבריק דעס

ארנאלד וואטמערין
בודאפעסט

טאכאקאסע, וויס א-וויס דעס איר-מעפעל
פערנער ווינעספע, קאדע אונד אללע צור וויי-
פערבסעסערונג נאטורליען אייסקעל, ראשע ווינפאר-
בע, שיללע-שאריבע ווינבוקעס, הונדעבראוע נלי-
צעדן, ווינפויסעס, קלערונספולווע, עטע צור
ווינפאטולאציען.

נייא! ווינפערמעהרונסקאמפאזיציען
מאטיולאציעסונד אונד פרויקוראטע נאמיס.

דיא נייעסמע ערפינדונג

איז דאס נאך פראפעטאר
באנאנד אייס אמעריקא ניי-
פערבעסענדיגע עלאסטישע
פרייבאנד פאן פאליש-
צער, וואוהאל פיר העררען
אויס אויך פיר דאסען אונד קינדער; וועלכעס אייס אהנע
פערען אויס ריינעס נומי קעסעליך קאנטיינאריס אונד
האט דען צוועק, דאס עס וועלכעס דיא פעראלטעספען
טריבע און קירענסטער צייט און דיא נלייבע לאנע ברינגט.
פרייז: איינפאכע פאן 7-6 טולדען, דאפעטעס
פאן 10-15 טולדען. פיר קינדער אויס דיא האלפטע ביל-
לינגע.

נראקסע לאנע אין מיטער-שפיטצען, לויס-פאלסטער,
בעט-אינלאנע, נומי-ש-ש-שפען אונד אללע נומי-
נאארט-אויסקעל. — נייא ווינבוקעס מיטע אונגע-
בען אב רעסעס, לינקס אדער דאפעלט, זא אויך דיא
לייבווייטע.

MORITZ POLITZER, k. k. Bandagist,
Budapest, Franz-Deakgasse.

מצבות

ארנאלד קאהניס
נראבשטיינליאנער בודאפעסט,
Waltzner-Boulevard Nr. 5.
(אז שבת אינע ווייט געשפערט.)
עמפפיהלעס זיך אללען יינגען וועלכע דיא
פירונגע פליכט דעס נראבשטיינ-זעטענעס
צוגעפיללען האבען.
זענד שאנע נראבשטיינע אייס מאריאך אונד
נראבט זונד אין נראסער אייטוואהל פאדרא-
פוזי. קארדעקטע ג-אויורונגען, זעהד שאנע
שייפען מיט עכטער פערנאלדונג ווערדען
בעסענעס אויסגעפיהרט.

דיא שאנסטען גאלדשטיקערייען

אויף פרוכט אונד מאנערל,
K. GRÜNWARD,
Budapest, Landstrasse Huszar'sches Haus.
אינענער יידישער גאלד-שטיקער אין אסטערייך-
אונגארן
עמפפיהלעס זיך צור אנפערטינג אללע אים יידי-
שען ארבעט אונד נייען ריזוס פא-קאמפערדען
קונסט גאלדשטיקערייען אונד בירגס דעסען זייט
86 אהרען אויף דיעזעס געביעט ערווארבענער
וואהלפעדיגעטער רוח פיר סאלידע אונד בעסע
עפעקטיווארונג.
צייכונגען אין נראסער אייטוואהל לייענען
צור איינזיכט אויף.

עדיהאוא געמאכט, אדורוך איזט ער דער ליעבריינג
דער געריכטסהערין געווארדען אונד האט אים נע-
פענגעס אללע פ-ווייטען געקאסען. שפעטער יע-
דאך האט ער דיעזע אויסזאנע צוריקגעצאגען אונד
אנגעגעבען, דאס ער צו דער אביגען אויסזאנע נע-
צוואונגען ווארדע, דא אן דער זאכע קיין ווארט
וואהר איזט.

דיא געשמענדנספע, וועלכע דער פלאסער
מאטעק אים פאריגען יאהרע פאך דעס ניעדיהא-
זאער אונטערזוכונגסריכטער מאכטע, לויטען:

א.א. 12. מען יוני 1882. געגען 8 אונד אבערס,
האבע אויך איינען יודען אס מדיס-אופער געזעהען,
דער דוד הערשאק איינע נאקע לייכע אבערגאב,
ערשט איינע מאנע שפעטער ווארדע דיעזע לייכע
אנגעקלידעט. דיא לייכע ווארדע מיט דער לינקען
האנד אן דען פלאס אנגעבונדען, דיא לייכע בע-
פאנד זיך נאך זאמסטאג אונד זאמטאג פירט אונטער
דען פלאסען, מאטעק זאנפע, מאן האבע איהם
געלד געגעבען דאמיט ער שווינע, דיעזע פלא-
סער מאטעק האט נאכער זיינע געגען דער יודען
געמאכטען אויסזאנע צוריקגעצאגען אינדעס ער
פאר דעס מאריאראש-סינעטער שוואלריכטער צו
פ-אטאקאלל געגעבען, דאס פאן איהם יענע
אויסזאנען הורך דיא פאלטער ערצוואונגען וואהר-
דען.

י א י ש מ א צ י ס נ א מ ש ר י א
דער ארבע אייטאצי שרייטע אין פלינגעלענשעני,
ווען ער שרייטע זא פעהלס איהן דאך ווער עס-
וואס! וויי וויסען וואס איהם געהלסט, ווער האט
געבויך קיינען אנהאנג דער אנטיסעמיסעס פער-
ליעט פיערליך אנגענעג, דען ער שמעללט
זיך אלס שווינדל הערריס, מאז ווייס דאס ציעל די-
זער העררען דעסחאלב ווייל ניעמאנד אויף דען
לייס געהען, — אייטאצי ווייז איםער נריידען
אונד שייפען, דען ער האט נישט צו פערלייערען,
אויס געגענטייל; עס טראגט איהם נאך איין שאנעס
געלד איין זיינע שייפעל ווערדען אויס ניינע-
דע געקויפט אונד מיט דער גיידעניג איינעס לאנ-
דעס אנטיסעמיסעס פערלייעט קאנען ער נור זיך
אין שאנעס איינקאסען שאפען, פאן דען שפע-
דען אונד בייטרענען ווייז ער איינע צייטונג מיט
שימאני הערריסעבען, דער נישטען ווייז דיא בייא
דען דייטשען אנטיסעמיסען פערלייעט אין זיינען
זאק פליעטען, דאס ענדע ווייז זיין דאס זיך דיא
העררען אנטיסעמיסען ווערהאזא, סאלא, אייטאצי,
שימאני געגענווייטע דיא קאפע איינשלאגען ווער-
דען, — זיין יינשטער אייפיה אים, פלינגעלענשעני,
לייטעס: דיא ווייז אים נאנצען לאנדע איינען נרא-
מען אנטיסעמיסען פערלייעט נריידען וואללען, מיט
סען ווייז הייער אין דער הייטשטארט ווייז דיא
צענטראל-קאמיטע זיינען דיין האט גענויא אויס-
קונפט דארבער האבען, אין וועלכען וואהל בעציר-
קען דאצו אויסויכט פארהאנדען איזט, אנטיסעמיס-
וואללען הויכצוהעטען ווייז ערזוכען דאהער אונ-
זערע אנטיסעמיסען געזונטונגענאסען אים
נאנצען לאנדע, אונס הערריכער גענויע דאסען ליע-
פערן צו וואללען, דיא ביינעס קאנען געריכטעט
ווערדען דירעקט אן מיט, אדער אבער אויך אן דיא
אנטיסעמיסען רייכטאנס דעספוטריען אגאד"י שי-
מאני אונד סאלא! דיא דיעזע ביינעס איינען פער-
טרייליכען אראקטער האבען ווערדען דיא אויך
אין קיינער צייטונג צור פערקאפערטריכען געראנ-
גען, עס קאנן אלוא יעדער שרייבען אהנע בעפריי-
טען צו מיסען, דאס זיין נאמע יע פערראסען
ווערדען ווייז! — אייטאצי, — ווען ער מיט אל-
לען זיינען קאנדיטאטען זא פיעל גליק האבען ווייז
און ער מיט דען ארמען אלטען נארדען פאדער-
וואר גערויך האטען, דאן קאמט ער אויס דען
"הויכפאלל" נאר נישט הערריס פיר דיעזע קראנק-
הייט נישטען דאן ער יישע פילוער נישט,
דעס זאלטע אונזער ליעבער אייטאצי דאך
וויסען.

פערמאטולאציע רעדאקטער:
יקותיא הלוי לעדערע

ער בעשלאט דעס מאנעס א' נד אומוואנדלונג דעס
געוהרנס צו איינעס שטאקאלאדע-ברויגען ברייא
קאנען אללערדינגס, וויא דיא עקספערטען זאנען
דיא אננאהמע דעס ערטינקונגס-מאדעס מעהר
אדער מינדער אינטערשטיצען, אבער דיא געניגען
ניכט, אונס דענוועלכען צו בעווייזען.

אויך מהילע אויך דיא מיינונג דעס לאנדעס-
מאניטעס-ראטעס, דאס מיט בעשטימטשדיט
ניכט פלעסטישטעלעט ווערדען קאנן, וויא לאנע
דיא לייכע אים וואסער געלענען האט, נור מיט אויך
דענוועלכען צוויפעל אויך גענעאביבע דער ערקלע-
רונג דעס לאנדעס-מאניטעס-ראטעס אויסשפרע-
כען, וועלכע דאחין געהט, עס וויא נישט וואהרשיי-
ליך, דאס דיא לייכע פיערצעהן מאנע אדער לענגער
יסע וואסער געלענען וויא.

אין בעצוג אויף דיא אלטער קאנו אויך מיך
דעס נוסאכטען דער בודאפעסטער פראפעסארען
שייטווייער, מהאלקאויטש אונד בעלזא אינשלי-
סען, דיא מאנעל-ראטע געטוויילונג דער ווייהייטס
צעהנע, דיא אינפאלשטענדיגע פערקאפערונג
דעס קרייזעס זונד הויכצוהעטע בעווייזע דאפיר,
דאס דיא פערזאן נאך אין דער ענטוויקלונגס-פערי-
אלע זיך בעפונדען האט, דיא אננאכע דער אב-
צענטען אין איהרעס פראטאקאל אונטער 182, דאס
דיא נעהמע דעס שטעלעס פערקאפערט אין איינאדער
פערקוימל, צום מהיל נאנען פערקאפערט געפונען,
שמעקס מיט דער אננאכע דער פלעטער זאכער-
שמענדיגען אין געראדעס ווערען שפריבע, דיא עס
זיך געראדע הייער אים איין זעהר לייכט קאנטיא-
טירבארעס פאקטוס האנדעלט, זא וורלט דיעזער
אויטשטאנד אויף דיא אינגלייכעווייזיקייט דעס אב-
הוקצאנס-פראטאקאלעס דער העררען דרי טראיט-
דער אונד קייט פאס 19 אונד 20-מען יוני 1882 אין
העללעס לייכט.

בערלין דען 15-מען יוני 1883
דרי רודאקף ווייזאף, א' א' פראפעסאר אן
דער אוניווערסיטעט דירעקטאר דעס קאניגליכען
פאטהאלאגישען אינשטיטוטעס.

פערשיעדענע נייאנקייטען

דיא פראטאקאל דער פלא-
סער יעקל שמילאוויטש אונד
מאסען, דאס פראטאקאל ל, וועלכעס מיט
יעקל שמילאוויטש, אס 15 יולי 1882 איינענאסען
ווארדע, לויטעס וויא פאלט:
אלס אויך אס מדיס-אופער בייא דעס ארבע
סענט-מארסאן גענאנגען בענענעטע אויך איינען
זאנען, אויף וועלכעס צווייא ווערען געזעסען, איינער
דיעזער ווערען שפראך מיט דען ווארטען אן:
"הארע, ברודער! איך בין איין עלטלארער געוואל-
בער, וויא ווייסט, אייז בייא אונס איין כריסטעני-
טערדיגע פער שוואנדען, אונד בעשולדיגט מאן אונס
ווען, דאס ווייז דאסזעלבע אונטערבראכט, אויך
ווייסט דיא דאפאן געהאט האבען, דאס מאן אי-
נען פרויז פאן 5000 טולדען דעמיינען צוגעשרא-
בען דער דיעזעס מערבוען מאך אדער לעבעדיג
הערביישאפען ווייז, נון האבען ווייז דאס מאטע
מערבוען אויף אונזערעס האנען, ניכט דיעזע לייכע
אויף דיא פלאסען, זאכסע דיא צווישען מיט-לאק
אונד מיט-רארא לאז אונד פערשטענדיגע יעמאנ-
דען פאן דער שוויטענדיגען לייכע, וואויר דיא דאנן
דען אויסגעשרייעבענען פרויז פאן 5000 טולדען ער-
הארטען ווייסט, — עס קאנען אויך דאנן דיא פלא-
סער הער בייא, אויך רייע נאך דען פלאסען דוד
הערשאק אונד זיינען בענלייטער, אונד ווייז מאכ-
טען דיא זאכע מיט דיעזען אב, דוד הערשאק אי-
בערהאט נון דיא נאנצע זאכע: דיא האלטען דיא
לייכע, וועלכע פאלדשטענדיג אנגעקלידעט וואר
פאן וואנען אונד באנדען דיא אן דיא פלאסען ווא-
פיר דיא אויך פאן דעס עסכארער יידישען געוואל-
בער געלד בעקאמפן."

דאס איזט דיא אויסזאנע דעס יעקל שמילא-
וויטש, דיא ער עבענפאללס אויף צוועדען דער
אנטי-סעמיטען פאך דעס געריכטסהאפען אין ניר-

פֿרען: אנטוואָרטען זיא אויף מינע פֿראגע, אָב דינע וואָרד זיא?

שארף: עס איז נישט וואָרד! ער ליגט! מאן האט עס איהם איינשטודירט, וואָרום פֿראגען זיא זאכען, אויף וועלכע מאן נאר נישט אנטוואָרטען קאָנן?

פֿערטהיידיגער קארל אַטוואַש: וועגען דער ביישפּיעללאָזען אונגעוואָהנליכקייט דעם פֿאללעם, אבער אויך געזעמליך שטעהט עס דעם אנגע- קלאנגען פֿרויאַן אן דיא ציגען פֿראגען צו ריכטען אונט און ביטטע דען לאָבל, גערובטשהאָף, דינעם רעכט אין דעם געגענווערטענען פֿאללע דעם אנגע- קלאנגען צו ע ה נ פ א ד צו זיכערן; עס שטעהט דינע דעם אנגעקלאנגען נישט נור אלס אנגעקלאנג- טער דעם צייגען, זאָרדערן אויך אלס פֿאטער דעם זאָהנע געגענאכער צו.

פֿרען: אויך נעכט צו, שארף, דאס זיא אויפֿ- גערעכט זינד, דאך מאכט אויך זיא אויפֿגעקראַכט, דאס זיא אויס קיינען פֿרויאַן אן דען אנטשטאנד פֿער- געססען אונד אויך נישט אויסער אכט לאססען זאָל- לען, דאס זיא פֿאַר איהרען ריכטערן שטעהען, די- זען אינד דעם געזעטצע שולדען זיא אכטונג, זאגען זיא דיא פֿראגע, דיא זיא אן איהם ריכטען זאָללען, דאך אין אנטשטענדיגער אונד נישט בעלידיגענדער ווייזע.

שארף קיינע בעלידיגענע נור פֿראגען ווילל אין איהם, (צו מאַרין): קעננט דוא מיך? — מאַ- רין: מין פֿאטער, — שארף: געסטערן האט דער נענדיגע הער פֿרעוידענט דוך געפֿראגט, אָב דוא דיא צעהן געבאָטע קענטסט, — מאַרין: אויך קעננע זיא, — שארף: אלאז וואס ענטהעלט דאס פינפֿטע געבאָטע? — מאַרין: דוא זאָלסט נישט ליגען, — שארף: דאס איז נישט וואָרד, דאן קענטסט דוא נישט דיא צעהן געבאָטע, — פֿרען: דאס געהאָרט נישט היינער, איינע זאָלכע סעקאטור קאָנן אויך נישט צולאססען.

פֿערטהיידיגער דר' פֿרעידמאן: פֿאדראן הערר פֿרעוידענט, וואָללען זיא צופֿאלגע דער אינגעוואָהנ- ליכקייט דעם פֿאללעם דינע געשטאטען, — פֿרעוידענט: אויך געשטאטענע יעדע פֿראגע, דאך קאָנן אויך נישט צולאססען, דאס יעמאנד זאָוואַגען קא- טעבוירט ווערדען, וואס אונד וויפֿעל ער ווייסט, — יאָזעף שארף: דאן לאססען זיא מיך ליעבער אב- פֿהרען, (בעוועינגט אים פֿובליקום), — הערר וואָלל, טע אדוואָקאט סאלא' דער פֿערטרעטער דער אלטען שאַלמאַש' דרייגערדען וואָרדע אבער צום שוויגען נעכראכט.

פֿרעוידענט: (צו מאַרין שארף געווענדעט): דיין פֿאטער האט דיר דיא פֿראגע געשטעללט, אָב דוא דיא צעהן געבאָטע קענטסט? — יאָזעף שארף (צום קנאבען מאַרין געווענדעט): שטעללע דוך פֿאַר מיך הער אונד בליקע מיר אינס געדוכט, אלס וועגן אויך נישט אין זאָלכעם שרעק בילד ווע- רע, אלס וועלכעס זיא מיך הערנעשטעללט האבען, — פֿרעוידענט: (צו מאַרין שארף): לאס דאך נישט אין פֿערטוהרונג ביינען! וואס דוא ווייסט זאך איהם? וואס דוא נישט ווייסט דארויף אנטוואָרטע נישט! — מאַרין שארף: אויך ווייס, דאס מאן מיר נישטס צו לידע מהום, — יאָזעף שארף: אויך האבע דוך געפֿראגט, וועלכעס דאס פינפֿטע געבאָטע זיא, — מאַרין שארף: דוא זאָלסט אויף דען נאמען נאָט, טעס נישט פֿערנעבליך שוואַרען, — יאָזעף שארף: דאס איז עס נישט, וואו קענטסט דוא נון דיא צעהן געבאָטע? — מאַרין: וועגן אויך דיא ביבעל לער- נע ווערדע ווערדע אויך זיא קעננען, — שארף: דוא האסט דיא ביבעל געלערנט, אויך האבע פֿער- ציג נודען אן דינען אנטשערריכט געווענדעט, אויך האבע דיר זעכסט דאס עסטען אין דיא שולע גע- פֿראגען, דאמט דוא נישט נאך היינע געהען מיט- טעסט, אונד לערנעסט, נון זאנע מיר, שמעהט עס דאָרט, ערדע פֿאטער אונד מיטטער?

פֿרען: אויך דאס איז נישט דאס פינפֿטע געבאָטע.

פֿערטהיידיגער דר' פֿרעידמאן: ער וואר אין יאָרד הער אונד עס איז דיא פֿראגע, אָב מאן איהם נישט זייטהער דיא צעהן געבאָטע געלעהרט האבע? וואָמט האט ער דינעס יאָרד פֿערבראכט? — שארף: וואס האט מאן דוך געלעהרט? —

מאַרין: יעצט פֿראגט דער נענדיגע הערר פֿרע- וידענט: — שארף: אויך פֿראגע דוך.

פֿרעוידענט: זיא קאָננען איהן פֿראגען, דאך עס זאָלל נישט לאנגען דויערן, קאָמט ער וויר ד א ר י ב ע ר ר א ש ה י נ ו ו ע .

שארף: דאס ווירד נישט ראש געשעהען, דאס ווירד צווייא שטונדען דויערן.

פֿרעוידענט: וואָרום נישט נאר! ווערדע אויך געשטאטען, דעם מאן דען קנאבען איינער זאָלכען סעקאטור אונד זעלענקוואל אויסזעצען?

שארף: וועגן ער אבער אויך אויף דאס אנט- וואָרטעט, וואס אויך פֿראגע, — מאַרין (צום פֿאטער) אלאז, ביטטע צו שפרעכען! אויך קאָנן נישט אויף דען נאנצען טאג הערקאָממען, אויך האבע צו מהון אויך מיט לערנען, אויך ווערדע נישט בעסטעלן גע- הען, אויך מיט לערנען, וואס דיא פֿראגעסאָרען מיר אויפֿגעבען האבען, אויך ביטטע צו זאגען, וואָרויף אויך צו אנטוואָרטען האבע אונד אויך ווערדע אנט- וואָרטען, — שארף: זא שפֿריכט דאס קינד מיט זיי- גען פֿאטער, אויך געסטערן האט ער געזאגט אויך זאָל שוויגען, ווייל אויך זאָגט אין דען קאָסטער קאָסטע!

פֿרעוידענט: נישט איהנען האט ער עס גע- זאגט, זאָרדערן דעם בוקסבייס.

שארף: וואו וואָסט דוא עס דינען פֿאטער זא צו אנטוואָרטען? — מאַרין: אויך האבע דאס גע- זעטן געלערנט, וויס דעם אויך הייער אים קאָסטאסט, היינע בין יא וואָהל! — שארף: ערצעהלע מיר יעצט דיא נאנצע זאכע, — מאַרין: אויך האבע זיא שאָן געסטערן ערצעהלט: הונדערטמאל ווערדע אויך זיא נישט גערזאגען! — פֿערטהיידיגער דר' פֿרעידמאן: שווען זיא איהרעם פֿאטער אינס אונטער- זאָלען, — שארף: דאס ערצעהלע, וואס דוא דעם אונטער- זוכונגסביכטער געשטאטען האסט, — פֿערטהיידיגער אַטוואַש צום פֿרעוידענטען: אויך ביטטע דען קנא- בען צו ערמאנהען, דאס ער ווינעס פֿאטער אינס געזוכט זאנע! — פֿרעוידענט: שווא איהם אינס גע- זוכט אונד זאנע עס, — מאַרין: אים יאָרדע 1882 איזוויי.

שארף: נישט זאך האסט דוא עס דאמאלס גע- זאגט, אויך פֿראגע, וואס דוא דעם אנטשערוכונגס- ריכטער געזאגט האסט, אלס ער דוך צוערסט פֿער- האַרטע? — מאַרין: דאס ווייס אויך נישט מער; דאמאלס האט מאן מיך אנטשערוכטעט, דאס אויך נישטס אויסזאגען זאָלל, — שארף: ווער האט דוך אנטשערוכטעט? — מאַרין: מינע מוטטער, — שארף: דינע מוטטער? — מאַרין: יא וואָהל! — מא- כען זיא מיט מיר, וואס זיא וואָללען דאך קאָנן נישטס אנדערעס זאגען, אלס וואס וואָרד איהם! — שארף: אויך ביטטע, ווינע מוטטער העריינזאָלען צו לאמ- טען, — מאַרין: נענדיגער הערר פֿרעוידענט! אויך ביטטע דען אדווינקען דעם העררן אנטשערוכונגס- ריכטערס העררן פֿענעלי, רופֿען צו לאססען, דער מינער מוטטער זאנצע, זיא דירעקט נישט יידיש רע- דען, צוערסט ערמאנהעט ער זיא; דאך שפֿראך זיא צום צווייטען מאלע, דאס טאנהעט ער זיא אויך, אנטשערוכטעט יאָזעף שארף: שפֿריכט ער דאך וואו געשריבען!

מאַרין: אלס ער זיא צום דריטטען מאלע אויפֿטערקאָמט מאכטע, האַרטע זיא אויף, יידיש צו שפרעכען, דאן זאנצע מינע מוטטער, אויך זאָל לע שוויגען אויך זאָלל נישטס רעדען; דאָרום זאנצע אויך נישט דאס ערסטע מאל דעם העררן אנטשערו- כונגסריכטער אין עסלאר דיא זאכע.

פֿרעוידענט: אלאז אין פֿאַלגע דינעם פֿער- באָטעס זאנצעט דוא עס נישט דעם העררן אונ- טשערוכונגסריכטער? — מאַרין דאָרום זאנצע אויך עס נישט, ווייל אויך גלויבטע, זיא ווערדען אללע פֿרויאַ ווערדען; אלס אויך אבער זאָה, דאס מאן מיך אין עוויגע געפֿאנגענשאפט פֿהרמעט, דא בעקאנטע אויך געוויסענענשאפט, וואס אויך וואָוסטע, אללעס.

פֿרעוידענט: דאס געשאט אין נאדיפֿאלז?

פֿערטהיידיגער קארל אַטוואַש: אויך ביטטע דען העררן פֿרעוידענטען, איהם זאגען צו וואָלדען, דאס ער דאס ווינעס פֿאטער אינס געזוכט זאנע.

שארף: נישט איינמאל צו מיר ווענדען ווילל ער זיך! אויך פֿראגע דוך זאנע מיר, וואס נאכט דוא דאס ערסטע מאל ביים העררן אנטשערוכונגס-

ריכטער אן? — מאַרין שארף: דאפֿאן ווייס אויך נישטס.

פֿרעוידענט: אנטוואָרטע אויף דיא פֿראגע, — מאַ- רין: אויך זאנצע, דאס אויך דיא עסטער שאַלמאַש נישט קעננען; נאכדעם מאן מיר אבער זאנצע, מאן ווערדע מיך אין עוויגע געפֿאנגענשאפט האלטען, געשטאנד אויך פֿאַר דעם העררן פֿאנדרען-קאָמיטעט אנטרעאס רעטשקי אונד דעם גערובטשהאָף קאנצליסטען קאָל, פֿעזעלי דיא נאנצע זאכע, דאן קאמען צום צווייטען מאלע דער אונטערזוכונגס- ריכטער יאָזעף בארי אונד דער הערר שטאפֿאנטוואַלס לאדוסלווס ערנעשט נאדי אונד שריעבען זיך דינע געגענוי- טע געידען, — פֿערטהיידיגער אַטוואַש: זא דינעס פֿא- טער אינס געזוכט, וואס דוא געוועהן האסט, — מאַרין: אים יאָרדע 1882, אלס דיא אויבאליטען דען נראָסען זאסטאט פֿאַר אָסטערן האסטען, ערשיינען זעמטליכע טאפֿ-עסלאַרע אויבאליטען אים שטעפלע אונד עס ער- שיינען אויך פֿרעגער, דער שעכטער פֿאַן טענלאש אונד אין בעשעלדער, דער פֿרויאַטא נאכטיטאטס מיט צווייא פֿרויאַן אונד איינעס דרויא אָרדע פֿיערעהינען קידע היי- גען וואר, אונד עטווא אום האלב 9 אונד געקאנן דען גע- טשעדיגעט אונד דויערעט ביי נאך האלב 11 אונד, דאן גינגען אללע אויס דעם טעמפע אונד שאלאפֿאן שווארץ, יאָוויא דער טענאשער אונד טאפֿאליער שעכטער בליעבען פֿאַרט אונד זאנצען, זיא ווערדען בעטען אויך גינגען דאס הייז זיא זאנצען מיר, אויך זאָללע דאס מעדען העריינ- זען, דאס אויס פֿאַלאו אָרדע פֿיערעהינען קידע היי- נאכס אויך דיא לייכטער העראב, שטעללעט זיא אויף דען קאסטען, אויך אבער גינגען היינעס, שפעטער האַרטע אויך אין קרייזען, אויך גינגען צור פֿרויען זיא וואר געשלאָסען, אויך זאָללען דאס שליסעללאַך אונד זאָה, דאס דאס מעד- כען אים הערטע אויף דער ערדע לאנג, וואו זיא זיא היינע- גערדוקט האסטען, — שארף: דוא שפֿריכט יא, אלס אָב איינע שייטס פֿאַר דיר וועט, מין זאָלן, — מאַרין: וואו זיא זאָללע אויך עס נישט וויססט, דא אויך זאָה, וואו זיא זיא אויף דיא ערדע דרוקטע אונד שאלאפֿאן שווארץ איהר דען האלו דריכטעט אונד דאס בלוט אין איין אָדער צווייא טאָנגעלעסע נאָס.

שארף: אונד וואו וואר אויך דאמאלס? — מאַרין: יא וואָרען אים צייטטער, — שארף: וואָרום האסט דוא מיך נישט גערופֿען, דאמט אויך דיא נאנצע קאָסטעדיע זעהע? — מאַרין: אויך ריכט זיא נישט, ווייל עס מיר נישט אויפֿעלי, — שארף: האסט דוא דינע אויך צום ערסטען מאלע זאך אויסגעזאגט, וואו דוא עס יעצט ערצעהלסט? — מאַרין: זענען זאך, — שארף: האסט דוא עס אויך דאמאלס זאך גע- וואוסט, וואו דוא עס יעצט זאנצע? ערקלערע מיר, וואס דאס איז, איינע לייכע (הוללע)? — מאַרין: דאמאלס קאָננטע אויך נישט נוס שפרעכען, אבער יעצט האבע אויך אין איין וועגען שפֿראכלעכער געידענט, דא ווייס, וואו מאן איז אנטשערוכטעט מענטשען שפרעכען מוט, — שארף: דאמאלס וואָוסטעט דוא נישט, וואס דאס "הוללע" איז? — מאַרין: דאמאלס האבע אויך, האַלטשעשט געזאגט, — שארף: דוא מוסט עס זאָ זאגען, וואו דוא עס דאמאלס גע- זאגט האסט, וואן איז דאס געשעהען?

פֿרעוידענט: ער האט שאָן דארויף געאנטוואָרטעט סעקורען זיא איהם נישט מיט ווידערהאָלטען פֿראגען, — שארף: דאך דער שעכטער אים זאסטאנע איין מעסטער אין דיא הארן געמען אונד אס זאסטאנע עטוואס עטווי- דען? — מאַרין: דאס ווייס אויך נישט, דען אויך האבע דינען פֿעלען נאָסען ביבעלן נישט געלערנט, — שארף: אלאז שעכט דוא דוך נישט, דאס דיר אללע דינע ארמען לייכע אינס געזוכט שפּוקען? — מאַרין: דער מיר אינס געזוכט געשפּוקט האט, ווירד אויך ווינען טהייל בעקאָסטען, — שארף: אויך דוא ווינען טהייל בעקאָסטען, — מאַרין: אויך ווערדע נישטס בעקאָסטען, דאס ווייס אויך, — שארף: הונדערט מענטשען זינד נאך מערה, אלס איין לומ- פינעס נישטסווידיגענס קינד.

פֿרעוידענט: מהון זיא איהם דאך נישטס! יאָזעף שארף: ער איז דאך מין קינד, — פֿרעוידענט: יעצט איז ער דער איינער, יעצט ווערדען זיא איהם נישטס מהון, יעצט שמעהט ער אונטער אונזערעם שוועטע, אונטער דעם שוועטע דעם געזעטצעס; אויך דולדע קיינעלייא בעלידיגענען — יאָזעף שארף: אויך ביטטע ערנעבעטעט, הערר פֿרעוידענט! וואו קאָננטע ער מיך מיינען פֿינדען אויסלעזערן? — פֿרעוידענט: ווער איז דער דער פֿינדען? יאָזעף שארף: יענע אנטשעמטען דיא אויך אבער יעצטעט האבען, — מאַרין שארף: מיך האט געמאנד אבערריכטעט, אויך זאנע, וואס אויך ווייס, — יאָזעף שארף: זיא הא-

פּלענען? ער צעהלען זיא עס איך יעצט, איך מאכטע עס געין האַרען. — שאַרף: איך זאגטע איהר נור וואס אין נאנאש געשעהען איז, איך האטטע עס פאַן מינער מוטער געהאַרט, דאס דארט פאַר 50 אָדער 60 יאָרען אין בריטענמען. כען פּערזשאַנד, אונד דאס מאן דען יודען אים. בראַטע, דאס זיא דאס מעדען געשלאכטעט.

סיפּערט: ער צעהלען זיא איך, וויא מאן דאס מעדען געשלאכטעט האט? — שאַרף: דאפּאן וואו? נייע דיא רעדע.

דיא אום 11 אהר איינגערעמענע ערהאַלונגס-פּינע ענדעטע אום האלב 12 אהר, ווי דאן מאַ-ריין שאַרף הערונגעפּהרט וואוּדע, וועלכעס דער פּרעזידענט ווידערהאַלטע, דאס עס אים פּרייא שטעהע, גענען זיינע פּאטער אויסצואונגן, אבער דאס ער דייעס ניכט טהון מיסטע.

מאַרין: איך זאגע אללעס, ווען עס דער לאַב-ליבע גערעכטהאַף ווינטט. — פּרעזידענט: ניכט דער גערעכטהאַף ווינטט עס, זאָדערן אָב דיא עס וויללסט? — מאַרין: איך ווילל ניכט גענען מינען פּאטער אויסצואנגן.

זאָוואַהל פּערטוידענער פּרעזידענטן אלס איך דער שטאַטסאנזאליט זינד דאנען, דען נאך דעס געזעצע מוס דער צייגע, ווען ער איינמאל פאַן דעס רעכטע, גענען זיינע עלטערן צו צייגען אבגעאנגען אים, פּערנער אויסצאנגן, וואס ער ווילט אונד זאָוואַהל איבער זיינע אויסאנגען, וויא איך אויף דאס, וואס ער ניכט צו וויסטען פּאַרניגעט, איינען איך אבדענען מוס, דא אבער מאַרין שאַן געסטערן זיינען פּאטער מיטבעשולדיג האט, זאָ מוס ער אויף אללע פּראגען פּאַלע אנטוואַרט געבען.

פּרעזידענט: האט דו דין פּאטער נישט בע-האַנדעלט? — ניכט נישט שלעכט. — פּרעזי-דענט: וואָס ניכט נישט? — מאַרין: וויל דו דו אי-נע שטעלמסטער האבע, — פּרעזידענט: וואס טהאט דו דין פּאטער? — מאַרין: מאכטאל האט ער מיך געשלאסען אָדער געקענקט. — פּרעזידענט: דארום האטט דו צאָרן אונד ראכע גענען דינען פּאטער אין דו גענעהט? — מאַרין: יא, איך האבע עס? — פּרעזי: דו וואָללעסט אונד לאָף ראכע אן איהן געמען? — מאַרין: איך וואָללען קיינע ראכע געהען, — פּרעזי: אונד דינע שטעלעס-טער? — מאַרין: איך אכטעטע אונד לעכטע זיא. — פּרעזי: וויא אים זיא מיט דו אויסגעאנגען? — מאַרין: מאכטאל נישט, מאכטאל שלעכט, מאכט-מאל שלוג זיא מיך, אָדער זיא שטעלעט. — פּרע-זידענט: האטט דו דו געמאלט געדאכט: איך ווידע עס שאַן צוריקצאהלען? — מאַרין: מאכט-מאל יא. — מאַרין: אונד אין דער לעצטען צייט וואָ דו צו הויזע וואָסט? — מאַרין: דא האבן זיא מיך ניכט געשלאנגען, אבער צו ווירען גע-שמעהט. — דער פּרעזידענט פּראנטע הערדיף אי-בער דיא לייכטער, דיא פּרישאנ אבער אויף דעס טישע שטאנדען, וויא פּיעלע עס ווארען, אונד ווער זיא זאכטמאן ווענצושטעללען פּלעניטע, אונד מאַ-ריין בעציינעטע אינע פּרייא נאכדערל באַמאַר, דיא שבת זיא נאָהען דינעטע לייכטעטע, אונד נור אס פּראנליכען שבת הגדול וואָ זיא ניכט גע-קאסטען, וועטהאלב דיא עסטער שאַלמאַש פאַן איהם אויף בעפעהל זיינעס פּאטערס הערונגענער-פּען וואוּדע, פאַן דאָרט האַלטע זיא דער בעסטלער אב, דאמיט זיא עס וואס אים דען מעסטעל אבהאַלע, דאָרט געשאה דיא אבשלאכטונג, אונד דאס ערלע קינד ווילל דרויא פּערטעלשטינדען דורך דאס שלום-סעללאך דיא נאנעט געשיכטע צוגעשען האבען, אָדער צו שרייען אָדער יעסאנען צו רופּען, דאן נינג ער אין דיא וואָהונג, וואָ דיא פּאטער בייא טישע זאס אונד אויך ער זעצטע זיך נייעדער אונד אס מיט נוסעס אפּעטיט טראָטן דער בלוטיגען טהאט, דיא ער עבען געזעהען האבען ווילל, דאן ווילל ער ערצעהלעט האבען, וואס ער געזעהען, דיא מוסטער אבער הייעס איהן שוויגען, אונד ער שוויגע דער פּרעזידענט צו יאָזעף שאַרף: אים דאס ווארד?

פּרעזידענט: וואָס זיא פּראגען זיא דיא שאַלמאַש אן יענעס אכטמאנען? — שאַרף: גענען אבער סיפּערט: אונד דאמאלס ער צעהלען זיא איהר דיא האידונגאשער געשיכטע?

פּרעזידענט: וואָ וואר איהר זאָהן, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: ער מאכטע שאַן דינען אים ציטער געזעהן זיין, וויל עס שאַן פּינטער וואר.

סיפּערט: זיא וויסטען ניכט, אָב איהר זאָהן שאמו געגען וואר, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: איך עראינערע מיך דעסען ניכט, מאַנליך, דאס ער דאכיא וואר, איך קאנן ניכט אויף אללעס אכטען; איך האבע איך ניכט דאראן געדאכט.

סיפּערט: איך האבע ניכטס דאנען, דאס זיא זיך ניכט עראינערן; זאנען זיא מיר נור, אָב דיא אלס דיא שאַלמאַש פּאַט וואר, דאס געשערד איבער דינען זאכע אן גענעווארט איהרעס זאָה-נעס מאַרין פּאַרמוטענען? — שאַרף: יא, איך זאנ-טע נאך צו דעס יודישען בעסטלע, עס ווערדע דא ניכטס נוסעס הערויקאממען (הערמאן וואללענער: דאס האבע איך בעסטערקט) איך איך האבע עס געזאגט אונד גענענעפּט; מאן ווערדע דארויס איינע אנקלאגע גענען זיא ווען שטינדען.

סיפּערט: וויא אים איינען אבער דיא הא-דונגאשער געשיכטע איינגעפּאלען, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: זאָ וויא זיא גענענער הער, געסטערן דיא געשיכטע פאַן מי-סאנסט, אימער ערצעהלען, אים אויך מיר איין זאָלבער פּאלל אן עראינערונג געקאסטען, דער פאַן האידונגאש, זאָלע עס דענן מיר ניכט ער-לויבט זיין, איינע זאכע געשיכטע צו ערצעהלען?

סיפּערט: געוויס דרפּען אויך זיא זאָלבע גע-שיכטען ערצעהלען, דאָך פּראנע איך זיא, פּלענע-טען זיא אויך איין אנדערעסמאל פאַן זאָלבען דינען צו שפּרעכען? — שאַרף: וויר פּלענעטען אויך זאָנסט דערראינענעס צו שפּרעכען, איך דאכטע ניכט דאס עס הייטצוטאנע נאך מענשען געבען זאָלע, דיא דא גלויבען, דאס זיא יודען צו פּסח בלוט ברוי-כען; עהדעס מאַכטע עס זאָלבע רינדער גענעבען האבען.

סיפּערט: עס איז אונד זיא מאַנליכקייט פּאַרהאנדען דאס זיא איהרער פּרייא דייעס ער-צעהלעט האבען? — שאַרף: יא.

סיפּערט: האבען זיא איהר ערצעהלעט, וואס דיא ווען נאך דעס לאנדלייטען גערעדע צו טהון זיא ווען ער מ'ד אלס זיינען פּאטער ער אונד ער קענען?

פּרעזידענט: אים עס זיטעט, זאָלבע זאכען אים מעסטעל צו שלייכטען?

יאָזעף שאַרף: יא, דא וויר קיין געמיינעהייט האבען, זא ווערדען דערארטינע זיטונגען אין דער פּאַרהאלען אבגעהאלטען, נאכדעס דיא זאכע בע-ענדעט וואר, נינג איך נאך הויזע שלאפען, מאַ-ריין ש לוי עף דא מאל ס שאַן, אויך יודע-זער איםע יודע וואר בייא מיר (דער בעסטלער וואָללענער) אונד איך בראכטע איהם שטראַף צום נאכטלאגער.

פּרעזידענט: איך דער טעמעלפּאַרהאללע האט מאן נייע פּרייש געשטאמפּטע שטעללע געפּע-דען? —

יאָזעף שאַרף: דאס וואר שאַן פאַר פּיעלען מאַנאטען, דאס דינען שטעללע איינגעשטאמפּט וואוּדע, דער ערדבאָדען וואר ניכט געדעלט, אונד דא דיא שטעללע, וואָ עבען דער מ'ש שטאנדי, איין לאַך צייגטע בעפּאדל מיר דער „נבא", דיא שטעללע צו עבען, דאמיט דער טיש ניכט וואקלע-איך ליעס דאהער מאַרין וואסער ברינגען, קלעב-טע דיא שטעללע צו אונד גאס וואסער דארף דאמיט עס בעסטער האלטען.

שפּאַטסאנזאליט סיפּערט פּראנט שאַרף: זאנען זיא מיר, זיא האבען אס שבת צור פּערדריב-טונג פאַן אבייטען בריטען פּרעזידענטע, ווער האט אימער דינען אבייטען געמאכט?

יאָזעף שאַרף: איך האבע איינע שבת-קאָסען דיא פּרייא באַמאַר, דינען אים דאצו געזונגען, שפּאַטסאנזאליט סיפּערט: האט אן יענעס שבת פּרייא באַמאַר, דיא לייכטער אויף דען קאס-טען געשטעללט?

יאָזעף שאַרף: דאס ווייס איך ניכט גענויא עהער יא, אלס ניין.

סיפּערט: וואָס פּראגען זיא דיא שאַלמאַש אן יענעס אכטמאנען? — שאַרף: גענען אבער סיפּערט: אונד דאמאלס ער צעהלען זיא איהר דיא האידונגאשער געשיכטע?

פּרעזידענט: וואָ וואר איהר זאָהן, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: ער מאכטע שאַן דינען אים ציטער געזעהן זיין, וויל עס שאַן פּינטער וואר.

סיפּערט: זיא וויסטען ניכט, אָב איהר זאָהן שאמו געגען וואר, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: איך עראינערע מיך דעסען ניכט, מאַנליך, דאס ער דאכיא וואר, איך קאנן ניכט אויף אללעס אכטען; איך האבע איך ניכט דאראן געדאכט.

סיפּערט: איך האבע ניכטס דאנען, דאס זיא זיך ניכט עראינערן; זאנען זיא מיר נור, אָב דיא אלס דיא שאַלמאַש פּאַט וואר, דאס געשערד איבער דינען זאכע אן גענעווארט איהרעס זאָה-נעס מאַרין פּאַרמוטענען? — שאַרף: יא, איך זאנ-טע נאך צו דעס יודישען בעסטלע, עס ווערדע דא ניכטס נוסעס הערויקאממען (הערמאן וואללענער: דאס האבע איך בעסטערקט) איך איך האבע עס געזאגט אונד גענענעפּט; מאן ווערדע דארויס איינע אנקלאגע גענען זיא ווען שטינדען.

סיפּערט: וויא אים איינען אבער דיא הא-דונגאשער געשיכטע איינגעפּאלען, אלס זיא מיט דער שאַלמאַש שפּראכען? — שאַרף: זאָ וויא זיא גענענער הער, געסטערן דיא געשיכטע פאַן מי-סאנסט, אימער ערצעהלען, אים אויך מיר איין זאָלבער פּאלל אן עראינערונג געקאסטען, דער פאַן האידונגאש, זאָלע עס דענן מיר ניכט ער-לויבט זיין, איינע זאכע געשיכטע צו ערצעהלען?

סיפּערט: געוויס דרפּען אויך זיא זאָלבע גע-שיכטען ערצעהלען, דאָך פּראנע איך זיא, פּלענע-טען זיא אויך איין אנדערעסמאל פאַן זאָלבען דינען צו שפּרעכען? — שאַרף: וויר פּלענעטען אויך זאָנסט דערראינענעס צו שפּרעכען, איך דאכטע ניכט דאס עס הייטצוטאנע נאך מענשען געבען זאָלע, דיא דא גלויבען, דאס זיא יודען צו פּסח בלוט ברוי-כען; עהדעס מאַכטע עס זאָלבע רינדער גענעבען האבען.

סיפּערט: עס איז אונד זיא מאַנליכקייט פּאַרהאנדען דאס זיא איהרער פּרייא דייעס ער-צעהלעט האבען? — שאַרף: יא.

סיפּערט: האבען זיא איהר ערצעהלעט, וואס דיא ווען נאך דעס לאנדלייטען גערעדע צו טהון זיא ווען ער מ'ד אלס זיינען פּאטער ער אונד ער קענען?

פּרעזידענט: אים עס זיטעט, זאָלבע זאכען אים מעסטעל צו שלייכטען?

אונגעווערליכסטען ליגען פּערברייטעט אונד נאך אללען זייטען מעלענראפּירט. זא צו ב, דאס 2 יודען געסטערן אבער איבער דיא מיער דעס קאָמי-טאטסוויזעס קלעטטערן וואָללען, אבער פאַן דען ק א מ ה ל י ש ען מ ע ס נ ע ר דורך שאנ-דארטע פּערזאנט וואָרדען זינד, וועהרענד דער קאמפּאלישע שוהללעהרער נאר געזעהען האבען ווילל, דאס זיא אין דאס ציטער מאָרצייט שפּרענג-שטאַפּע געוואָרען האבען דיא מאן אבער נור-גענעס פּאנע, זאָ געהען וויר מיט בריטערניס צום צווייטען פּער האנדלונגס-טאג.

פּרעזידענט בעריכטעט דאס פּרייא שאַל-מאַש קארל סאלאי אלס איהרען פּערטערטער אייגענעמען געבעטען האט, ווירד בעויליגט, אונד דינענער זעטעט זיך צום טישע דער זאכפּער-שמענדען, עס פּאָלנט דאס פּערהאַר יאָזעף שאַרףס דערזעלבע אים אין האידונגאש עבאָרען 48 יאָרע אלט, וואָהנט 4 יאָרע אין עסלאר אים שום טער אונד צוגלייך „שמש".

דער פּרעזידענט פּראנט איהן: האבען זיא דיא אנקלאגע פּערשטאנדען אונד וואס זאנען זיא דאצו?

יאָזעף שאַרף: איך האבע דיא אנקלאגע פּערשטאנדען, אבער עס איז ניכטס דאפּאן וואר.

פּרעזידענט פּראנט: האבען זיא עסטער זאָל-מאַש געקאנט?

יאָזעף שאַרף: ניין, מאַנליך דאס איך זיא זאך דאך האבע איך זיא ניכט געקאנט.

פּרעזידענט: עס זינד בעוויזע פּאַרהאנדען, דאס זיא יא געקאנט האבען. — יאָזעף שאַרף: מאַנליך.

פּרעזידענט: האבען זיא איהרען זאָהן מאַ-ריין איינע פּאטערליכע בעהאנדלונג אנגעדיהען לאסטען.

יאָזעף שאַרף: יא אימער, פּרעזידענט: האט ער זיך נישט אויפגעפּהרט? יאָזעף שאַרף: ער וואר בראוו.

פּרעזידענט: זאנען זיא וויא האבען זיא דען „שבת" פאַר איהרען אכטערן צוגעבראכט? יאָזעף שאַרף: פּאַרמיטמאן פאַן 8 — ביז 11 אונד וואר איך אין דער סינאגאגע, דאן פּער-שפּערטען איך דינעלבע אונד נינג מיט טיינעס ווייבע אונד קינדערן צו טישע, פאַן אלל דעס וואס דא געזאגט ווירד, אים ניכטס געשעהען נאכמיט-טאג לענטע אויך מיך שלאפען, דאן נינג זיא מיט מאַרין צו זיינעס קוואטער זיסמאן, דא דאָרט דיא לייטע פאַס לאנדע פּערוואממעלט ווארען, דען זיס-מאן וואר „נבא" בייא דער געמיינדע, פאַן דאָרט נינגען וויר אללע צוזאמען צו „מנחה" אין דיא סי-נאגאגע, דאן נינגען דיא פּרעמדען צו ליכטמאן צום נאכטמאל אונד איך נינג אין מיין הויז.

פּרעזידענט: וואָ ווארען זיא אין דען אבער-שטונדען?

יאָזעף שאַרף: גענען אבערס וואר איך מיט טיינעס זאָהן מאַרין בייא ליכטמאן ביללייט איינע האלבע שטינדע.

פּרעזידענט: וואר יעמאנד נאך דעס אבער-געבעט נאך אין דער סינאגאגע? יאָזעף שאַרף: יא, ליכטמאן, גראַסבערג, זיס-מאן, ברענגער אונד יאָזעף איינהאַרן, זיא האט-טען איינען שטרייס ווענען דען בראננשווייטאנע צו שלייכטען, עס זינד לייטער שאַנקוויטע, זיסמאן אונד איינהאַרן זינד דאָרט ארענדמאַרען, דער איי-נע שענקטע בילליגער דען בראננשווייט וויא דער אנדערע, אונד זיא וועהלעטען ליכטמאן צום שיע-דעסריכטער, דאמיט דינען . . . (איך קאנן נאמיר-ליך ניכט אן רעדען וויא מיין זאָהן מאַרין, דען ער איז אבגעזריכטעט . . .) אלאז זיא וואָללעטען איי-נען אויסגלייך צו שטאנדע ברינגען, דאמיט דער איינע גענען דען אנדערן ניכטס אונטערנעהמע, דען ביינע צאהלען פּאכט אונד ווען דער איינע דען בראננשווייט בילליגער נייעט, געהען דיא לייטע צו איהם.

פּרעזידענט: אים עס זיטעט, זאָלבע זאכען אים מעסטעל צו שלייכטען?

פּרעזידענט: אים עס זיטעט, זאָלבע זאכען אים מעסטעל צו שלייכטען?

פּרעזידענט: אים עס זיטעט, זאָלבע זאכען אים מעסטעל צו שלייכטען?